

Fényképalbum

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Az 1908-ban végzett teológusok 30 éves találkozója
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1938
Kulcsfigura:	Palkó Gyula

Középső sorban bal szélén (szemüveggel) Palkó Gyula, anyai nagyapám. Ugyanebben a sorban közepén (szemüveggel) dr. Nagy Géza és dr. Gönczy Lajos professzorok.

Nagyapám 1908-ban végezte a Teológiát. Ezen a harmincéves találkozón készült képen jól látszik nagytatám, felismerhető. S ugyanitt van még két, akkor már igazán jelentős teológiai tanár: Nagy Géza és Gönczy Lajos. Nagyapám első szolgálati helye Páncélcseh, amely akkor még anyaegyház, életképes egyház volt. Itt született édesanyám. Innen a Szamos menti Páncélcsehről a Szilágyságba költözött a család, nagyapám először Érszodorón volt lelkész, majd Menyőben, s végül Szilágypaniton. Nagyon szerették mindenütt. Sok mindent elmondott a menyői és az érszodorói gyülekezetéről, de főleg a panitiról. Én, mint öt-kilencéves kisgyermek, akinek a fejébe még meg se fordult, hogy Teológiára menjek, ezeket a lelkészi, nagytatai magánbeszámolókat nagy élvezettel hallgattam. Nagyon szeretett engem. Alacsony, teljesen kopasz ember, s nem győzöm hangsúlyozni, melegszívű és jó kedélyű nagytatám volt.

Az interjúalany neve

Kozma Zsolt

A fénykép címe

Apai nagyapám: Kozma Hugó színész

A fénykép készítésének helye

Kolozsvár

A fénykép készítésének éve

1918

Jelenet *A kancsuka hazájában* c. filmből. Forgatási diszpozíció: 1918. június 12. Nagyapám, Kozma Hugó játssza a főszerepet, Radomirovics Iván, orvostanhallgatót.

Nagyatám, Kozma Hugó Budapestről származott, majd Erdélyben, Kolozsváron ismerte meg a feleségét. Színész volt, nem is akármilyen; drámákban és vígjátékokban szerepelt. Hogy ő alapította volna vagy sem, azt nem tudom, de olyan vándortársulata volt, amelynek ő volt az igazgatója. Ez Kolozsváron alakult, itt is játszottak, majd Szatmáron, Aradon, Szabadkán, ahol aztán édesapám is született. Játszottak mindent, ahogyan az a vándorszínházban szokás volt. Nagyatám nemcsak drámai szerepeket játszott, hanem könnyebb műfajúakat is, elég jól énekelt a betétdalokat. A színpadon, de a magánéletben is könnyed eleganciával végzett mindent, mindig jól öltözött, elegáns jelenség volt. Utána visszakerült Kolozsvárra és az itteni színházban, valamint kilenc filmben játszott.

Nagyatám, nem biztos a pontos évszám, de valószínű, 1942 és '44 között élt velünk Árpáston, utána kiment Pestre. Elvesztettük szemünk elől, mert jött a háború, és semmi kapcsolatunk nem volt Magyarországgal. Egy nagyon késői levél jött tőle, amely szerint a színészek öregotthonában van. Valamilyik Latabár juttatta be, de még kis szerepeket, vagy mellékszerepeket kapott. Azt is írta, hogy jól érzi magát, rendezett körülmények között él. 1956-ban, a forradalom előtt halt meg Pesten. Az egyik barátja – onnan az öregotthonból – írt egy hosszú levelet, nagyon dicsérte nagyatámat, hogy milyen jellemes és milyen jó barát volt. Életének utolsó napjáig rendben tartotta magát – nyakkendőstől, fehér ingestől és lakkcipőstől együtt –, mert ő színész volt élete végéig. Édesapámat nem engedték ki a temetésre.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Édesapám
A fénykép készítésének helye:	Zilah
A fénykép készítésének éve:	1931
A képen:	Kozma Tibor

Édesapám zilahi segédlelkész korában. A neves lelkipásztor-esperes, Kádár Géza mellett volt segédlelkész. Itt ismerte meg, majd feleségül vette a szilágypaniti lelkipásztor leányát, Palkó Juditot, édesanyámat. 1934-ben volt Panitban az esküvőjük, utána kerültek Szolnok-Doboka vármegyébe, a Szamos menti Árpástóra, ami – lelkészi minőségben – édesapám első szolgálati helye volt. Bár nem volt megszokva a falusi környezettel, az árpástóiak szerették, tisztelték őt. Itt születtem 1935. február 19-én.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Karl Barth fát ültet a Teológia udvarán
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1936
Kulcsfigurák:	Karl Barth, Vásárhelyi János, Tavaszy Sándor

Barth Károly, a bázeli Teológia neves professzora előadásainak, 1935–1944 között sok erdélyi lelképásztor volt hallgatója. 1936-ban járt Kolozsváron, a Theologiai Fakultáson tartott előadást, és ennek az emlékére fát ültetett a Teológia udvarának parkosított részében. A fénykép őt ábrázolja (baloldalon), amint a fát tartja. Középen van Vásárhelyi János püspök, jobb oldalon Tavaszy Sándor, aki a barthi, újreformátori teológia elindítója volt. Háttérbe fejek látszanak, kivehető Gönczy Lajos, Nagy András és Maksay Albert. A fa nem maradt meg, a barthi teológia azonban megfogant Erdélyben.

Édesapám 1937-ben ösztöndíjat kapott Bazelbe, ahol egy évig hallgatta Barth-ot, így lett ő elkötelezett barthiánus. Ez mindegyik írásából kitetszik. Én ebben a szellemben nőttem fel, „harmadik nemzedékes” barthiánus voltam, s ez akkor is igaz, ha számolok azzal, hogy ő a dogmatikában alkotott nagyot, én meg biblikus voltam.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Családi kép
A fénykép készítésének helye:	Árpástó
A fénykép készítésének éve:	1939
A képen:	Palkó Judit, Kozma Tibor, Kozma Zsolt, Kozma Hugóné Budai Ida

Szüleimmel, Kozma Tiborral, Palkó Judittal és nagymamámmal Kozma Hugóné, Budai Idával. Nagymama, aki pénztáros volt nagytatám vándorszínházában, aztán végig együtt élt velünk, Árpástón, Szilágypaniton, Zilahon, végül Kolozsváron. Itt halt meg 93 éves korában. Nem tudom pontosan, mikor, mindenesetre 1981 előtt. Szerette a mozit, megnézett minden filmet, de nem sokat érthetett belőlük, mert egy szót sem tudott románul (különben egyik nagyszülőm sem).

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Szüleim
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1976
A képen	Kozma Tibor, Palkó Judit

Ez a fénykép Kolozsváron, a Hidelve utcai lakásunk udvarán készült szüleimről. 1950-51-ben költöztünk Kolozsvárra, előtte Zilahon éltünk; édesapám a Wesselényi Kollégiumban volt vallás tanár. '48-ban azonban jött a tanügyi reform, megszűntették a vallás tanítást, és a család ott maradt kereső családfő nélkül. Szükségből zenét tanított a tanítónőképzőben, a Wesselényi Kollégium utódjában, a 2-es számú, vegyessé vált líceumban pedig biológiát.

1950-ben édesapám jelentkezett a kolozsvári Magyar Operába prímhegedűsnek. Felvették azonnal, szerették, megbecsülték, de kérte és meg is kapta lelkész jellegének a fenntartását. 1959-ben elhatározta, hogy visszatér az egyházhoz. Ötven éves volt, amikor – ismét a hivatali létra első fokára lépve – segédlelkészséget vállalt a Kolozsvár-Hidelve egyházközségben. Ebből önállósult egy új gyülekezet a Kerekdombon, és oda őt választották meg lelképásztornak. Itt két-három évig tartott lelkészsége, mert kinevezték az egyházkerület központjába; a kerületi lelkészértekezletek megszervezését bízták rá, s ezeknek teológiai tanácsadója is volt. Irányította és látogatta az egyházmegyei értekezleteket, programot és tematikát dolgozott ki. Végül 1968-ban a Teológiára került, ahol nyugdíjazásáig, 1976-ig volt teológiai tanár.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	A húgom
A fénykép készítésének helye:	München
A fénykép készítésének éve:	1999
A képen	Kozma Gyöngyvér Mária

Húgom, Kozma Gyöngyvér Mária, zongorista, Glass Ingo szobrász felesége. Meghalt Münchenben, 2004-ben.

Húgom négy évvel volt fiatalabb, mint én. Édesanyámtól már tanult valamennyit zongorázni, és mivel tehetséges volt, szüleim beírták a kolozsvári zeneiskolába, majd bejutott az akadémiára és elvégezte a zongora szakot. Kolozsváron a Zeneakadémián sok barátnője és barátja, udvarlója akadt, mert nagyon szép kislány volt. Művészi társaságba, környezetbe került, s ez azzal járt, hogy megnőttek az igényei a szórakozás, öltözködés tekintetében. Ezen túl csak jót mondhatok róla, mert érzékenyebb, melegebb lelkű gyermek volt, mint én. Elvégezte az Akadémiát és a kolozsvári Román Operában volt korrepetitor. Megismerte az akkor még egyetemista sváb nemzetiségű Glass Ingo fiatalembert, aki a Képzőművészeti Akadémián, a szobrászaton egyetemista volt, aki különben elég jól tudott magyarul. Esküvőjük 1966-ban volt, Ruha István volt a násznagy, aki a család személyes ismerőse volt, hiszen édesapámnak a Magyar Operában kollegája volt.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Sógorommal, Ingo Glass szobrásszal
A fénykép készítésének helye:	Budapest
A fénykép készítésének éve:	1990
A képen	Kozma Zsolt, Ingo Glass

Sógorommal, Glass Ingoval, Gyöngyi húgom férjével, a budapesti díszdoktor-avatáson.

Sógorom Galacon alkotta első nagyméretű, tizenvalahány méteres szobrát, amit a Duna partján állítottak fel. Különben egész életében vasban dolgozott, később mindig három színben, kékben, pirosban, sárgában. Egy év után elkerültek Bukarestbe, húgom ott is az Operában korrepetált, férje pedig művészeti tanácsadó volt egy múzeumban. Ingo szülei már régebben kimentek Németországba, most húgomék is beadták a kitelepedési kérésüket, amelyet jóváhagytak. Így 1979-ben elhagyták az országot. Münchenben telepedtek meg, Gyöngyi a Staatsopernél kapott állást, Ingo itt művészeti igazgató lett, nagyon sokat dolgozott, s az országban, majd külföldön is elismert szobrász lett. Hogy a közös életük vége hogyan alakult, az homályos előttem. Nem tudom, hogyan jutottak oda, hogy elváljanak.

Sógorom másodszor is megnősült, két évvel ezelőtt végleg Budapestre költözött, s ott is alkot, és intenzíven bekapcsolódik a művészi életbe.

Anul 1954 luna Sept. ziua 7

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIA ÎNGĂRE ȘI COLONII DE MUNCĂ

Pentitenciarul Jilava

Bilet de Liberare Nr. 13573/1954
(pentru condamnați)

Nume <u>Kozma Zsolt</u> născut în anul <u>1935</u> luna <u>februarie</u> ziua <u>19</u> în Comuna <u>Bromstele</u> Raionul <u>Jilava</u> Regiunea <u>Jilava</u> Fiul lui <u>Tiberm</u> și al <u>Andrei</u> de ocupație <u>Student</u> care a executat în acest penitenciar de la <u>21. aug. 1952</u> până la <u>20. aug. 1955</u> pedeapsa de <u>3 ani</u> <u>case</u> în care a fost condamnat de <u>Trib.</u> <u>M.F. Arad</u> prin sentința Nr. <u>141</u> din <u>1953</u> cu mandatul de arestare Nr. <u>1518/53</u> <u>EMPI.U.M.R.</u> pentru faptul de <u>pasă publicat. Intelect.</u> astăzi <u>7. Sept. 1954</u> s'a pus în libertate, în urma <u>dec. 268/C.14/54</u> <u>Proc. G. R.P.R. fiind găsit</u> urmând să se stabilească în comuna <u>Jilava</u> Str. <u>Adelvici</u> Nr. <u>14</u> Raionul <u>Jilava</u> Regiunea <u>Jilava</u>	Semnamente: Talia <u>170</u> m Fruntea <u>mare</u> Nasul <u>mare</u> Gura <u>mare</u> Bărba <u>mică</u> Fața <u>rotundă</u> Ochii <u>cașcați</u> Părul <u>roșu</u> Sprâncenele <u>late</u> Barba <u>oarec</u> Urechea <u>mică</u> Mustata <u>oarec</u> Semne particulare (semne, cicatrice, ta- tuaje, etc.) <u>oarec</u>
---	--

În afară de mandatul susmenționat numit _____ a executat fără a fi descoperit mandatele _____

Munca depusă în penitenciar (măsura învățată) _____

Numărul certificatului de calificare _____

Conform legilor în vigoare, susnumitul _____ poate munci în întregul teritoriu al țării sau particulare _____

Drept pentru care i s'a liberat prezentul.

DIRECTOR
[Signature]

Șeful Biroului, Evidență și Cazier
[Signature]

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Egy nem ereklyeként őrzött dokumentum
A fénykép készítésének helye:	Jilava
A fénykép készítésének éve:	1954

A szabaduló cédulám. Kelt Jilaván 1954. szeptember 7-én 13573/1954. iktatószámmal. A hírheft jilavai börtönben kétszer voltam, csak rövid ideig. Az ítélet után egy hónapig, innen vittek a Duna–Fekete-tenger csatornához, majd még két napig voltam itt, innen szabadultam.

Aláírtunk egy kötelezvényt, hogy nem mondunk senkinek, semmit, kezünkbe adták a szabaduló cédulát, s bevitték Bukarestbe. Elhelyeztek a törvényszék egyik szobájába, adtak egy ötven lejes bont, hogy majd váltsuk be a CEC-nél, s azt mondták, hogy este majd – kísérettel megint – Kolozsvárra visznek. Reggelre megérkeztünk Kolozsvárra. Itthon is bevitték a törvényszékre, még egyszer aláírtuk a hallgatási kötelezvényt. Megmondták, hogy visszanyertük minden jogunkat, mindenki ott helyezkedhet el, ahol akar, mehetünk egyetemre. Persze ez nem volt igaz. S csak ez után találkozhattam a folyosón reám váró édesapámmal. Így ért véget a két év és tizenhét nap.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	A feleségem menyasszonyként
A fénykép készítésének helye:	Backamadaras
A fénykép készítésének éve:	1965
A képen:	Kali Gyöngyvér

1960 januárjától voltam magyarszováti lelkész. Kezdetben egyedül, mert elég későn, harmincegy éves korban nősültem. Elvettem a backamadarasi lelkipásztor leányát, Kali Gyöngyvért, s a további éveket együtt töltöttük. Ő nagyon megfelelt tiszteletes asszonyként is. Amikor eljöttem, az egyik nyelves szomszédasszony, aki különben még szeretett is engem, azt mondta nekem, amikor búcsúzni mentem hozzájuk: „Olyan *papot*, mint maga, még kapunk, de olyan *tiszteletes asszonyt*, mint a maga felesége, nem.” Én „pap” voltam, ő tiszteletes asszony. S ez nekem jól esett, mert tudtam magamról, hogy mit adtam, mit kaptam és mit érdelek, de az, hogy őt elfogadták, nagyon jól esett.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Utolsó családi kép Magyarorszáton
A fénykép készítésének helye:	Magyarorszáton
A fénykép készítésének éve:	1975
A képen:	Kozma Zsolt, Kali Gyöngyvér, ifj. Kozma Zsolt, Kozma Emese, Kozma László, Kozma Endre

A gyermekek sorban: Zsolt, Emese, László és Endre az édesanyja ölében. Mind a négy gyermekünk magyarorszáton tartózkodásunk idején született. Zsolt Kolozsváron a Mikó utcai szülészeten látta meg a napvilágot, 1968-ban. Emese (1970-ben) a vártnál egypár nappal korábban született a szovátoni orvosi rendelőben; a helyi szülésznő segített. Vajúdása közben végig fogtam feleségem kezét. László Kolozsváron, a Stanca szülészeten 1973-ban, Endre pedig a mócsi kórházban, 1975-ben.

Szováton a gyermeknevelés – a mostanihoz viszonyítva – nagyon nehéz volt. Főleg a sok mosás. A kútban megbüdösödött a víz, a harmadik szomszédból hordtam, bokáig sárban, mert csak utolsó két évünkben csatornázták (úgy, ahogy) a falut. Persze fürdőszobánk nem volt, az illemlhely 20 méterre volt a lakástól és így tovább. Kevés időnk maradt arra, hogy belenézzünk a televízióba, hogy este elolvassunk egy könyvet, vagy beszélgessünk. Estére már fáradtak voltunk, s csak bedőltünk az ágyba. Mindez főleg Gyöngyinek volt nehéz. Bár a községben volt orvos, asszisztensnő, szülésznő, nemegyszer maga a helyi orvos tanácsolta, hogy valamelyik gyermeket vigyük be Kolozsvárra felülvizgálatra.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Apósom
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1974
A képen:	Kali István

Apósom: Kali István backamadarasi lelkész nyugdíjas korában.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Gyermekeim
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1977 körül
A képen:	ifj. Kozma Zsolt, Kozma Emese, Kozma László, Kozma Endre

1976 őszén költöztünk Kolozsvárra. Zsolt harmadik elemista volt akkor, Emese elsős, ők nehezen szokták meg a várost.

Utólag többször is feltettem magamnak a kérdést, hogy milyen apa voltam. Mint ahogyan a legtöbb fiatalember, az apaságra én sem készültem. Az elején sokat ügyetlenkedtem. Gyöngyi mindent átvállalt, és mindent ő végzett. Az is megtörtént, hogy valamelyik nagyon sírt, s akkor Gyöngyit hazahívtam a hivatalból, megszojtatta, tisztába tette. Végül is én keveset vállaltam a gondozásban, később a nevelésben, Gyöngyihez képest mindenképpen keveset.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	László fiam konfirmálása
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár, Kétágú templom
A fénykép készítésének éve:	1987
Kulcsfigurák:	Kozma László, Kozma Zsolt

Úrvacsorát adok konfirmáló fiannak, Lászlónak

Az a szomorú igazság, hogy attól kezdve, amikor Kolozsvárra jöttünk, nagyon meghatározott, hogy meg kell felelnem annak, hogy *professzor* vagyok, ismerve azokat, akik engemet tanítottak a Teológián és a közvetlen elődeimet is. Meg kellett felelni szakmailag magának a tudománynak, és közel kellett kerülni a fiatalokhoz. Ennek pedig a család látta kárát. De amikor volt egy kicsi szabadidőm, mentem a gyermekekkel vagy az egész családdal kirándulni. Egy hetet együtt töltöttünk Málnásfürdőn, a két nagyobbikat elvittem két hétre Budapestre. A '80-as években tíz éven át, nyáron együtt nyaralt a család Nagyilondán. Tehát nem idegenedtem el gyerekeimtől, de bizonyára többet kellett volna értük tennem.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Tablókép
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1998

Utolsó szolgálati helyem a Protestáns Teológiai Intézet volt. 1974-ben a tanári kar egyhangú döntése értelmében kineveztek ideiglenesen óraadó tanárnak. Megbízta azzal, hogy az első és másodévnél héber és görög nyelvet adjak elő, három plusz két órában, és a kezdőknek németet. Hat évig voltam lektor. Különben ezt a katedrát nemrég találták ki, mert azelőtt olyan „szaktanárok” voltak (enyhén szólva) kevésbé ismerték a nyelvet. Közvetlen elődöm volt Széles Mária, közvetlen utódom Geréb Zsolt, majd Molnár János, később Adorjáni Zoltán. Hat év után Nagy Gyula püspök felhívott magához, s közölte, hogy reám bízta az egyik gyakorlati katedrát. (A másikon Péntek Árpád volt.)

Tulajdonképpen édesapám helyére nevezett ki a püspök, de nem az ő tárgyait vettem át. Váratlanul ért a püspök döntése, és én elég erőteljesen ellenkeztem, hiszen biblikus vagyok, nem gyakorlati teológus. A válasz az volt, hogy viszont voltam gyakorló lelképásztor. Különös, elfogadhatatlan érv, de nem volt mit tenni, már határozott felőlem. Beletörődtem. Nem jelentett számomra karriert, a tudomány számára nem jelentett előrelépést.

Az ifjúság eléggé hamar megszeretett, pedig nem tettem ezért semmi különöset. Az is számított, hogy én voltam az egyedüli „fiatal tanár”. Úgy gondolom, hogy nem voltam népszerű, hiszen a népszerűség mindig kétes értékű, csupán elfogadott és elismert.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	A tanári kar labdarúgócsapatában
A fénykép készítésének helye:	Kolozsvár
A fénykép készítésének éve:	1994
Kulcsfigura:	Kozma Zsolt <i>(álló sor, közepen)</i>

Álló sor: Szabó Árpád, Kelemen Attila, közepen centerként jómagam, Rezi Elek, Geréb Zsolt.
Guggolnak: Adorjáni Zoltán, egy vendégtanár Németországból, Buzogány Dezső. Vízszintes helyzetben: Juhász Tamás.

Hamarosan minden tanár elfogadott, és mindegyikkel jó kapcsolatom alakult ki. Juhász István nemcsak nagy tudású történész volt, hanem kiváló nevelő is. Geréb Pálhoz, a dogmatika professzorához különös kapcsolat fűzött, ő lett a doktorfáterem, noha én ószövetséges voltam, ő pedig dogmatikus. Így nem szakmai, hanem emberi viszonyulásunkat említhetem meg. Barátságom Péntek Árpáddal még abból az időből való, amikor mind a ketten lelkészek voltunk. Ő ajánlotta Nagy Gyula püspöknél, hogy engem küldjön társaként az oberwarti (felsőori) konferenciákra. Széles Mária volt az ószövetséges professzor... én is ószövetséges voltam, de nem tekintettük egymást versenytársnak. Nem kerültem Tőkés István közelébe, s ez talán mindkettőnkön múlt. Utánam jött jó pár évvel az újszövetséges Geréb Zsolt, még néhány év után a dogmatikus (rendszeres teológus) Juhász Tamás. Később pedig négy olyan tanártársam lett, akiknek azelőtt egypár évvel tanára voltam: Molnár János, Adorjáni Zoltán Kelemen Attila, Buzogány Dezső. A még fiatalabbak (Kiss Jenő, Pásztor Kupán István, Balogh Csaba, Kolumbán Vilmos), akiknek a szakmai tudományos munkásságát csak dicsérni tudom, már az után lettek tanárok, hogy nyugdíjba mentem.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Előadás egy értelmiségi konferencián
A fénykép készítésének helye:	Balatonszárszó
A fénykép készítésének éve:	1996
Kulcsfigura:	Kozma Zsolt

1990 után megnyílt előttünk a világ, és megnyíltunk mi a világ előtt. Teológiai életutamat többé nem egyedül a kolozsvári szolgálatom határozta meg, hanem az, hogy intenzív kapcsolat alakult ki Magyarország és Erdély között, természetesen most csupán a teológiai vonatkozásokra gondolok. Ez azt is jelentette, hogy magyarországi konferenciákon legalább annyi előadást tartottam, mint itthon. Hírnevünk (még) nem volt, de valamilyen hírünk már igen.

Több előadást tartottam Magyarországon, Felvidéken kettőt, Kárpátalján kettőt, Délvidéken hármat, s ez kárpótolt azért, hogy nem mehettem Nyugatra ösztöndíjasként. Ennek a lelki traumának a hatása kettős. Az egyik az, hogy '90 után nagyon örvendtem minden magyarországi felkérésnek, ami az elején évente hatszor-hétszer is megtörtént. Addig nem mehettem külföldre, most a Kárpát-medence volt a „külföld”. A másik hatást kétféleképpen is lehet értékelni. Megmakacsoltam magamat és Magyarországon túl nem mentem. Nem minthogyha olyan nagyon kapós lettem volna, hiszen Nyugaton „nem volt nevem”, de mert teológiai tanár voltam, és Nyugaton Teológiánkat számon tartották, kaptam néhány meghívást. Például Kanadába (Torontóba), Németországba (Elberfeldbe). Nem mentem. Ha engem sem az egyház, sem az állam nem engedett ki, amikor fiatal voltam, most ötven évesen én mondom ki a nemet.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Kalotaszegi szolgálat után
A fénykép készítésének helye:	Bogártelke
A fénykép készítésének éve:	1994
Kulcsfigura:	Kozma Zsolt

A bogártelki templom előtt, istentisztelet után három bogártelki fiatallal – a lányok népviseletben – és Pál Botond helyi lekipásztorral.

Nem csupán Magyarországról, a Kárpát-medencéből jöttek a felkérések, hanem Erdélyből is. Ahogyan emlékszem, minden felkérést elfogadtam és teljesítettem, noha soha sem volt autóm és hajtásim, így egyszer-egyszer nehezen jutottam el oda, ahova a meghívás szólt.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	Díszdoktorrá avatás
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	2000
Kulcsfigura:	Kozma Zsolt

2000-ben díszdoktori kitüntetést kaptam Debrecenből. A baloldali képen Ifj. Fekete Károly gratulál, a jobboldalin pedig a biblika (Kozma Zsolt) és a dogmatika (Gaál Botond) fog kezét. Jó viszonyban voltam id., majd ifj. Fekete Károllyal, noha ez utóbbi másfél nemzedékkel fiatalabb, mint én. Ifj. Fekete Károly nálam doktorált gyakorlati teológiából.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	A debreceni Nagytemplom szószékén
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	2000

A Magyarországi Református Egyház, a teológiai akadémiák hosszan tartó „Erdély-feledékenység” után ismét gondoltak ránk. A kapcsolatfelvételnek egyik jele volt, hogy 1990 októberében a Ráday teológiától díszdoktori címet kaptam, és 2000-ben ugyanezt a kitüntetést kaptam Debrecenből. Nagyon megleptek a kitüntetések, tudtam, hogy nem érdemlem meg, mert egyszerűen annak a jele volt, hogy a Magyarországi Református Egyház számon tartja azt, hogy itt mi volt, és hogy mi van. Arra gondoltam, hogy ezt a kitüntetést Erdélyből Nagy Géza, Dávid Gyula, Imre Lajos, Juhász István kapta, ezekhez képest én érdemtelen vagyok. Végül elfogadtam. 2001-ben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától Károli Gáspár-díjat kaptam. Én voltam a harmadik, aki ebben a tisztességben részesült, Erdélyben pedig az első. 2004-ben a Sárospataki Teológia, amelynek nem volt joga díszdoktori címet adni, tiszteletbeli professzorral választott, 2006-ban pedig a Magyarországi Református Egyház Zsinata aranygyűrűs professzor címmel ajándékozott meg. Az előzőeket az egész teológiai munkásságom elismeréseképpen kaptam, ez utóbbival, az aranygyűrűssel, egyedül a *Jézus Krisztus példázatai* könyvemért tiszteltek meg.

Az interjúalany neve:

Kozma Zsolt

A fénykép címe:

Kibővített családi körben

A fénykép készítésének helye:

Debrecen

A fénykép készítésének éve:

2000

Kulcsfigura:

Kozma Zsolt

A debreceni díszdoktor-avatási ünnep ebédjén. Balról jobbra: Juhász Tamás, jómagam, Szabó Dániel, a Tiszáninneni Egyházkerület főgondnoka, Kovács László Attila (félíg takarva) és Gyöngyi.

Az interjúalany neve:	Kozma Zsolt
A fénykép címe:	A Boldogmondások hegyén
A fénykép készítésének helye:	Izrael
A fénykép készítésének éve:	1995
A képen:	Kali Gyöngyvér, Kozma Zsolt

Gyöngyivel a Boldogmondások hegyén. A jó Isten megadta a lehetőséget, hogy 1995-ben feleségemmel és tanártársaim családjával együtt elmenjünk Izraelbe. Gyönyörű út volt, úgy gondolom, hogy mindnyájunk igehirdetését megtermékenyítették az élmények.